

Abstrakt

Tato práce má dvě roviny a s nimi související dva cíle: teoreticky zakotvuje téma „Flashback“ v domácím odborném prostředí, a vytváří tak zázemí pro jeho další zkoumání, v rovině analytické se soustředí na období československé nové vlny. Filosofické zázemí pro zkoumání flashbacku jakožto zásadního vyjadřovacího prostředku filmové narace, schopného zachytit fungování paměti, mi poskytla filosofie paměti Henri Bergsona. Než jsem přistoupila k primárnímu zdrojovému materiálu, formulovala jsem si pracovní definici pojmu flashback a vytvořila základní historický přehled o jeho existenci v rámci dějin kinematografie světové a v tomto přehledu akcentovala vývoj kinematografie české. Období domácí nové vlny mi nabídlo pro studium sledovaného tématu kreativní prostor i příhodné podmínky. Vymezila jsem její časové určení, předchůdce, představitele a inspirované souputníky, jejichž tvorbu jsem však zkoumala v kontextu veškeré domácí hrané produkce. Tak bylo zjištěno, že v letech 1963 – 1969, kdy bylo realizováno 218 dlouhometrážních hraných filmů, se v jedné třetině z nich objevuje flashback. Tyto filmy se pak staly předmětem mého výzkumu: analyzovala jsem už literární a technické scénáře, filmy samotné i jejich kritickou odezvu, to vše výhradně z hlediska využití a percepce flashbacku jako narativního prostředku pro vyjadřování paměti. Ústředním se mi přitom stal pojem Uri Margolina *činná mysl*, neboť zkoumané filmy jsou do značné míry právě obrazem činné mysli svých postav. Na základě narativní analýzy Gérarda Genetta a s pomocí přehledových tabulek a časových kódů, členících tituly do paměťových segmentů a uvádějících rozsah jednotlivých flashbacků, jsem dospěla k závěru, že tvorba čs. nové vlny má výrazně reflektivní charakter a flashback je aktivním nástrojem takové reflexe. Při stanovení jejich typologie jsem zvolila jako výchozí typologii Yannicka Mourena, flashbacky, které se pro domácí dobové prostředí ukázaly specifické, jsem však označila vlastním termínem jako *časoprostorově kreativní*, formulovala nejen jejich funkce a žánrové preference. Byť se nepotvrdila výchozí hypotéza o masovém rozsahu využívání flashbacku ve zkoumaném období, ozřejmil se význam jeho dosahu v tvorbě konkrétních tvůrců a děl, formujících obraz celé epochy. Výsledky práce je možné konfrontovat s fungováním flashbacku v rámci dalších evropských kinematografií, pro něž byl v 60. letech rovněž příznačný modernismus.

Klíčová slova/ flashback, paměť, filosofie paměti, bergsonismus, *durée*, narace, narativní analýza, činná mysl, československá nová vlna, modernismus

Abstract

This dissertation covers two levels and related goals: it theoretically incorporates the „Flashback“ theme in the scholarly environment, thus creating a background for further research, and concentrates on the period of the Czechoslovak New Wave on the level of analysis. Henri Bergson’s philosophy of memory is the philosophical background for investigating the flashback as the fundamental means of expression of cinematic narration, capable of capturing the functioning of memory. Before approaching the primary sources, I formulated a preliminary definition of flashback as a notion and I established the basic historical survey about its existence within the history of world cinema, accentuating the development of Czech cinematography. The New Wave period provided a creative space and suitable conditions for studying the theme. I delineated the period, predecessors, representatives and inspired fellow authors, but I studied their work in the context of the entire production of domestic feature films. I discovered that in the years 1963 – 1969, when 218 feature films were made, the flashback is used in one third of them. These films became the object of my research: I analyzed both draft script and shooting script, the films and critical response to them, all this solely in terms of using and perceiving the flashback as a narrative means for expressing memory. Uri Margolin’s notion of *thinking mind* was central to my research, since the studied films are, to a large extent, an image of the thinking mind of their characters. Using Gérard Genette’s narrative analysis and survey tables and time codes, dividing films into memory segments and stating the extent of flashbacks, I came to the conclusion that the Czechoslovak New Wave has a pronounced reflective character and the flashback is an active instrument of this reflection. When establishing their typology, I chose Yannick Mouren’s typology, but I gave the term *time-space creative* to flashbacks specific for the domestic period setting, and I formulated not only their functions and genre preferences. Although the original hypothesis on the mass scale of flashback usage in the researched period, the significance of their impact in the films of individual film-makers, depicting an era, was evidenced. The results of the dissertation can be confronted with the functioning of the flashback in the framework of other European cinemas, in which modernism was also a characteristic feature in the 1960s.

Keywords/ flashback, memory, philosophy of memory, bergsonism, *durée*, narration, narrative analysis, thinking mind, Czechoslovak New Wave, modernism

